

Lausunto

06.04.2021

MV/16/05.01.01/2021 1 (3)

Kainuun elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
PL 115
87100 KAJAANI

Viite KAIELY/421/2018

Asia **KUHMO, Kontion koulun vanhemman osan ja ranta-alueen rakennussuojelu, kiinteistö 290-405-140-199**

Museovirasto on perehtynyt suojeluesitykseen ja antaa seuraavan lausunnon.

SUOJELUASIAN VIREILLETULO

Kuhmon kotiseutuyhdistys ry on 5.9.2018 tehnyt esityksen Kontion vanhemman koulun rakennusten (v.1950) ja ranta-alueen suojelusta rakennusperintölain (laki rakennusperinnön suojelemisesta 498/2010) säädösten ja määräysten nojalla.

Sijainti: Kontionkatu 2, 88900 Kuhmo, kiinteistötunnus 290-405-140-199

Omistaja: Kuhmon kaupunki

Suojeluesityksen perustelut:

Kontion koulu on merkittävä kulttuuriperintökohde ja pitkälti alkuperäisessä asussaan säilynyt esimerkki 1950-luvun puhtaslinjaisesta koulurakentamisesta. Koulu on Kuhmon kaupungin merkittävä maamerkki ja muodostaa sisääntulonäkymän, kun kaupunkia lähestytään idästä. Kaupungilla on aikomus purkaa koulu (11.6.2018).

KOHTEEN KUVAUS JA HISTORIA

Kontion koulurakennuksen on suunnitellut Arkkitehtuuritoimisto Lappi-Seppälä & Martas Oy Helsingistä, ja se valmistui 1950. Rakennus on tunnettu myös nimillä Kuhmon kirkonkylän kansakoulu ja Kivikoulu. Suojeluesityksessä suojelu ehdotetaan käsittämään alue koululta ranta-alueelle asti. Museovirasto kuitenkin rajaa lausuntonsa koskemaan koulurakennusta ja esittää, että rannan käsittely ratkaistaan kaavoituksessa. Museovirasto pitää kuitenkin tärkeänä rannan säilymistä puistomaisena, jolloin myös vesimaisemanäkymä säilyy arvokkaana.

Kontion koulu sijaitsee keskeisellä paikalla Kuhmon kaupungin keskustassa Lammasjärven rannalla. Kolmikerroksinen koulurakennus rajaa Kontionkatua ja muodostaa samalla katutilaa. Sen maamerkkiluonnetta korostaa kauas näkyvä sijainti Koulukadun päätteenä.

Koulu kuuluu merkittävimpiin säilyneisiin, Kuhmoon sotien jälkeen rakennetuista julkisista rakennuksista. Talvisodan pommitukset tuhosivat laajasti Kuhmon keskustaa, joten jälleenrakennuskausi muodostui tärkeäksi rakennusvaiheeksi. Monet tämän vaiheen rakennuksista on kuitenkin purettu. Vuosina 1946-1961 Kuhmoon rakennettiin 36 koulurakennusta entisten kahdeksan lisäksi. Näiden joukossa Kontion koulu erottuu edustavana kohteena.

Kansakoululaisten määrä alkoi vähetä jo 1960-luvulla. Kuitenkin Kontion koulun oppilasmäärä kasvoi 1970 mennessä lähes 500:aan. Se pysyi koulukäytössä vuoden 2018 alkuun saakka. Samassa pihapiirissä rannan puolella on yksikerroksinen 1970-luvun alussa valmistunut koulurakennus. Molemmat koulut olivat Kuhmon kamarimusiikin keskeisiä tapahtumapaikkoja vuoteen 1993 saakka, jolloin Kuhmo-talo valmistui.

Koulu muodostuu keskellä sijaitsevasta luokkahuonesiivestä (3 krs, kellari ja ullakko) ja siihen molemmin puolin liittyvistä voimistelu- ja juhlasalisiivestä (2 krs, päädyssä neljä asuntoa) ja asuntosiivestä (2 krs., viisi asuntoa). Rakennuksen ulkoasussa on sekä 1930-luvun funktionalismille että 1920- ja 30-lukujen klassismille tyypillisiä piirteitä ja myös viitteitä jälleenrakennuskauden pehmeälinjaiseen modernismiin. Keskiosa on hallitseva ja rakennuksen sommitelma on symmetrinen ja juhlava. Kartanomaista arvokkuutta pehmentää kuitenkin sisäänkäynnin sijoittaminen epäsymmetrisesti oikealle. Kivirakenteisen rakennuksen julkisivut ovat rapatut ja vaaleiksi maalatut. Ikkuna-aukot on sijoitettu täsmällisesti. Siipirakennuksia kattavat punatiilliset satulakatot, luokkahuonesiivessä on aumakatto ja ullakkokerroksessa kolmikulmaiset kattoikkunat.

70-vuotinen koulukäyttö on aiheuttanut joitakin muutoksia tilajakoihin, mutta esimerkiksi luokkahuonesiiven tilajako on pääosin ennallaan, luokkahuoneet sijaitsevat sivukäytävän varrella kadun puolella. Voimistelu- ja juhlasalisiiveen on rakennettu keittiötilat asuntojen paikalle. Rakennushistoriaselvityksessä (*Kuhmo - Kontion koulu, TkT Kaisa Mäkinie Sweco Ympäristö Oy, 21.1.2021.*) esitetään havainnollisesti tilajakojen muutokset ja säilyneisyyskaavioilla alkuperäiset pintarakenteet ja rakennusosat. Alkuperäisiä pintarakenteita ja rakennusosia ovat osa latioista, ovista ja porraskaiteista sekä kiinteistä kalusteista. Suurin osa ikkunoista on alkuperäisiä. Muutetut pinnat ja rakenteet ovat pitkälti peräisin vuoden 1990 peruskorjauksesta.

Museovirasto on tutustunut kohteesta laadittuihin kuntoteknisiin tutkimusraportteihin (esim. Rakennustekninen tutkimusraportti, ISS Proko Oy, 10.12.2013) ja laboratoriotutkimuksiin ja toteaa, että ainakin kahdeksan vuotta sitten rakennus on ollut korjattavissa tavanomaisin rakenteellisin ja taloteknisin keinoin kohtuullisin kustannuksin ja kulttuurihistoriallisten arvojen kärsimättä.

Museoviraston edustajat (Ikkala, Autio) ovat myös tutustuneet 2019 kohteeseen yhdessä ELY-keskuksen, kaupungin ja Kainuun museon edustajien kanssa.

KAAVA- JA SUOJELUTILANNE

Kuhmon keskustaajaman osayleiskaavassa (2014) koululla on kaavamerkintä sr-1: *kulttuurihistoriallisesti, rakennushistoriallisesti tai maisemakuvan kannalta arvokas rakennus, rakennusryhmä tai pihapiiri, jota ei saa purkaa eikä tehdä kohteen arvoa alentavia muutoksia*. Osayleiskaavassa koulurakennukset ja Kuhmo-talo sijaitsevat julkisten palvelujen ja hallinnon alueella, jolla ympäristö säilytetään PY/s. Korttelialuetta ympäröi lähivirkistysalueena VL osoitettu puistoalue. Rannassa kulkee kevyen liikenteen reitti. Koulun korttelialue kuuluu vesimaisemallisesti arvokkaaseen alueeseen ma. Asemakaavassa (1989) kohteella ei ole suojelumääräystä, eikä sitä ole osoitettu maakunnallisesti merkittäväksi kohteeksi maakuntakaavassa.

Kuhmon kaupunki kuitenkin päätti suojelumerkinnästä huolimatta 2018, että rakennus puretaan. Sittemmin kaupunki on päättänyt käynnistää alueella asemakaavoituksen, joten koulun suojelu tullaan ratkaisemaan kaavalla. Kontio-Pajakka-alueen asemakaavoitus on tarkoitus käynnistää 2021. Kaavoituskatsauksen mukaan keskeistä on mm. ratkaista koulun tuleva käyttö, kun koulurakennukset ovat poistuneet koulukäytöstä.

Kontion koulu on määritelty Kuhmon kulttuuriympäristöohjelmassa *Kuhmo – Rajalla* (Tervo, 2006) kulttuurihistoriallisesti erittäin arvokkaaksi, taajamakuvan kannalta keskeiseksi kohteeksi.

KULTTUURIHISTORIALLINEN MERKITYS

Kontion koululla on rakennusperintölain 8 §:n tarkoittamaa maakunnallista ja paikallista merkitystä seuraavasti:

Kontion koulu on vaikuttava, arkkitehtuuriltaan rakennusaikaansa nähden aiempiin vuosikymmeniin viittaava, mutta korkeatasoinen koulurakennus. Sen asema kaupunkirakenteessa tekee siitä kaupunkikuvallisesti poikkeuksellisen merkittävän. (tyypillisuus, edustavuus)

Kontion koulu toimi kouluna 1950 - 2018. Sillä on merkitystä jälleenrakennuskauden koulurakentamisen monumenttina erityisesti Kuhmossa, mutta myös koko Kainuussa. Sen merkitys on rakentunut myös paikkana harrastustoiminnalle, kokouksille ja Kuhmon kamarimusiikin toiminnoille. (historiallinen todistusvoimaisuus)

Koulu on säilynyt ulkoasultaan lähes alkuperäisenä. Melko pienet muutokset eivät ole vähentäneet rakennuksen arvoja. (alkuperäisyys). Toisaalta koulukäytön tarpeiden mukaan sisätiloja on muutettu, se taas on tuonut rakennukseen kerroksellisuutta, joka kertoo historiasta ja käytön vaiheista. (historiallinen kerroksisuus)

SUOJELUN TARVE JA EHDOTUS SEN KOHDENTUMISESTA

Museovirasto pitää tärkeänä Kontion koulun suojelua ja säilymistä erityisesti sen kaupunkikuvallisen ja historiallisen merkityksen vuoksi. Suojelu olisi luontevinta ratkaista käynnistettävän asemakaavoituksen yhteydessä.

Suojelutarve kohdentuu pääasiassa rakennuksen ulkoarkkitehtuuriin ja rakennusrunkoon. Säilyttämisen arvoisia ovat myös sisätiloissa säilyneet keskeiset tilajaot, kuten luokahuonesiiven sivukäytäväratkaisu, aula, pitkään ruokasalina toiminut juhla- ja voimistelusalit sekä myös materiaaleiltaan alkuperäisenä säilynyt pääportaikko. Myös alkuperäisiä rakennusosia ja pintamateriaaleja, kuten juhlasalin päätyseinän vaneripintaa, on syytä vaalia.

Osastonjohtaja

Mikko Härö

Intendentti

Marja-Leena Ikkala

Tiedoksi   Kuhmon kaupunki